

بحران کم‌آبی و تأثیر آن بر گردشگری پایدار

مرکز تربیت مربی فنی و حرفه‌ای

زمستان ۱۴۰۴

بحران کم‌آبی و تأثیر آن بر گردشگری پایدار

گردآوری :

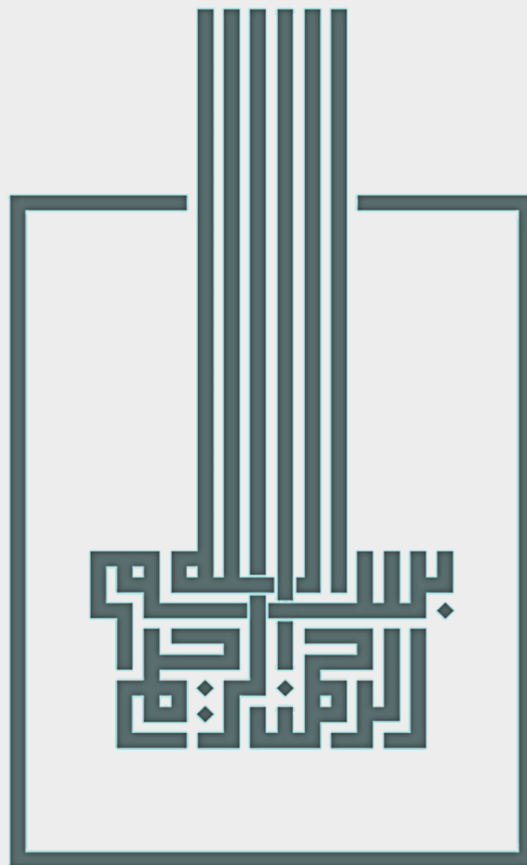
سید محسن سید مراد

گروه هتلداری و گردشگری

مرکز تربیت مربی فنی و حرفه‌ای

سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای کشور

رعایت اصول اخلاقی و مسئولیت صحت و دقت محتوا برعهده نویسنده / نویسندگان می باشد.

بحران کم‌آبی و تأثیر آن بر گردشگری پایدار

مقدمه

کم‌آبی یکی از مهم‌ترین چالش‌های زیست‌محیطی و اجتماعی در جهان امروز است. تغییرات اقلیمی، افزایش دما، کاهش بارش‌ها، رشد جمعیت و توسعه بی‌رویه شهری، فشار زیادی بر منابع آبی وارد کرده‌اند. این بحران نه تنها بر کشاورزی و صنعت اثر می‌گذارد، بلکه حوزه گردشگری را نیز به شدت تحت تأثیر قرار می‌دهد. گردشگری پایدار به دنبال ایجاد تعادل میان بهره‌برداری اقتصادی، حفاظت محیط زیست و منافع اجتماعی است. بنابراین، بررسی رابطه میان کم‌آبی و گردشگری پایدار اهمیت ویژه‌ای دارد.

ایران: کاهش بارش‌ها در مناطق مرکزی کشور باعث بحران آب و تهدید گردشگری کویری شده است.

آفریقا: خشکسالی‌های مکرر در شرق آفریقا، صنعت گردشگری حیات‌وحش را تحت تأثیر قرار داده است.

اروپا: تغییرات اقلیمی در جنوب اروپا موجب کاهش منابع آبی و تهدید گردشگری ساحلی شده است.

اهمیت آب در توسعه گردشگری

۱- منابع آبی به‌عنوان جاذبه‌های گردشگری

دریاچه‌ها، رودخانه‌ها، تالاب‌ها و چشمه‌های آب گرم از مهم‌ترین مقاصد گردشگری طبیعی هستند. نمونه: تالاب انزلی در ایران که علاوه بر ارزش زیست‌محیطی، مقصد مهمی برای پرندنگری و طبیعت‌گردی است. رود نیل (مصر): یکی از مهم‌ترین جاذبه‌های گردشگری تاریخی و طبیعی. دریاچه ویکتوریا (آفریقا): مقصد پرطرفدار برای گردشگری آبی و اکوتوریسم.

۲- نقش آب در زیرساخت‌ها

هتل‌ها، رستوران‌ها، مراکز تفریحی و حتی حمل‌ونقل گردشگری برای ارائه خدمات به آب نیاز دارند. بدون آب کافی، کیفیت خدمات کاهش یافته و رضایت گردشگران تحت تأثیر قرار می‌گیرد. هتل‌های کیش (ایران): وابسته به منابع آب برای خدمات رفاهی. مراکز تفریحی در دومی: استفاده گسترده از آب در پارک‌های آبی و مراکز لوکس. رستوران‌های ساحلی در یونان: نیازمند آب برای خدمات غذایی و بهداشتی.

۳- آب و میراث فرهنگی

بسیاری از آثار تاریخی مانند باغ‌های ایرانی، قنات‌ها و سازه‌های آبی بخشی از هویت فرهنگی گردشگری محسوب می‌شوند.

مثال: باغ فین کاشان که با سیستم سنتی آبیاری قنات‌ها زنده مانده است.

باغ شاهزاده ماهان (کرمان): نمونه‌ای از باغ ایرانی وابسته به قنات.

قنات‌های یزد: میراث جهانی یونسکو که گردشگران زیادی را جذب می‌کند.

فواره‌های رم (ایتالیا): بخشی از هویت فرهنگی و تاریخی اروپا

تأثیرات کم‌آبی بر گردشگری پایدار

۱- تخریب جاذبه‌های طبیعی

خشک شدن تالاب‌ها و رودخانه‌ها باعث کاهش جذابیت‌های طبیعی و از دست رفتن مقاصد گردشگری می‌شود. مثال: خشک شدن دریاچه ارومیه که گردشگری منطقه را به شدت کاهش داد.

خشک شدن تالاب گاوخونی (اصفهان).

کاهش سطح آب دریاچه آرال (آسیای مرکزی).

نابودی تالاب‌های فلوریدا (آمریکا).

2- کاهش تنوع زیستی

کم‌آبی، زیستگاه‌های جانوری و گیاهی را نابود می‌کند و این امر باعث کاهش جذابیت‌های اکوتوریسم می‌شود.

کاهش پرندگان مهاجر در تالاب انزلی.

نابودی زیستگاه یوزپلنگ آسیایی در ایران.

کاهش گونه‌های ماهی در دریاچه ویکتوریا

۳- کاهش کیفیت خدمات گردشگری

کمبود آب در هتل‌ها و مراکز اقامتی می‌تواند تجربه گردشگران را تحت تأثیر قرار دهد و رضایت آنان را کاهش دهد.

محدودیت مصرف آب در هتل‌های اسپانیا.

کاهش کیفیت خدمات در مناطق کویری ایران.

مشکلات بهداشتی در کمپ‌های گردشگری آفریقا.

۴- افزایش هزینه‌های مدیریت

تأمین آب در شرایط کم‌آبی، نیازمند سرمایه‌گذاری‌های سنگین در فناوری‌های تصفیه و بازچرخانی است که هزینه‌های گردشگری را بالا می‌برد.

سرمایه‌گذاری سنگین در شیرین‌سازی آب در دوبی.

هزینه‌های بالای بازچرخانی آب در هتل‌های لاس‌وگاس.

پروژه‌های پرهزینه انتقال آب در ایران.

۵- تهدید میراث فرهنگی

باغ‌های تاریخی و سیستم‌های سنتی آبیاری مانند قنات‌ها در معرض نابودی قرار می‌گیرند و این امر بخشی از هویت فرهنگی گردشگری را از بین می‌برد.

تهدید باغ‌های تاریخی شیراز به دلیل کم‌آبی.

آسیب به سیستم قنات‌های یزد.

کاهش آب در کانال‌های ونیز (ایتالیا).

ابعاد اجتماعی و اقتصادی بحران کم‌آبی در گردشگری

کاهش اشتغال: بسیاری از مشاغل وابسته به گردشگری در مناطق ساحلی و دارای جاذبه‌های آبی با کاهش گردشگران از بین می‌روند.

مهاجرت جوامع محلی: کم‌آبی می‌تواند باعث مهاجرت مردم از مناطق گردشگری شود و این امر هویت فرهنگی و اجتماعی منطقه را تهدید می‌کند.

کاهش درآمد ملی: کشورهایی که بخش بزرگی از اقتصادشان به گردشگری وابسته است، با بحران کم‌آبی دچار کاهش درآمد می‌شوند.

ایران: کاهش گردشگران داخلی در مناطق کویری و مهاجرت روستاییان.

آفریقا: کاهش درآمد ناشی از گردشگری حیات وحش.

هند: بحران آب در راجستان باعث کاهش گردشگری فرهنگی شده است.

اروپا: کاهش درآمد گردشگری ساحلی در اسپانیا و یونان.

راهکارهای مقابله با کم‌آبی در گردشگری پایدار

۱- مدیریت یکپارچه منابع آب

استفاده از فناوری‌های نوین برای کاهش هدررفت آب و بازچرخانی آن در مراکز گردشگری.

دوبی: استفاده از فناوری‌های شیرین‌سازی آب در هتل‌ها.

۲- توسعه گردشگری جایگزین

تمرکز بر گردشگری فرهنگی، تاریخی و شهری به‌عنوان جایگزین برای جاذبه‌های طبیعی آسیب‌پذیر.

ایران: توسعه گردشگری فرهنگی و تاریخی به‌عنوان جایگزین.

۳- آموزش و فرهنگ‌سازی

افزایش آگاهی گردشگران و جوامع محلی درباره اهمیت صرفه‌جویی در مصرف آب.

اسپانیا: آموزش گردشگران برای صرفه‌جویی در مصرف آب.

۴- سیاست‌گذاری دولتی

تدوین قوانین و مقرراتی برای کنترل مصرف آب در بخش گردشگری و حمایت از پروژه‌های پایدار.

مصر: مدیریت منابع نیل برای حفظ گردشگری.

۵- نوآوری در زیرساخت‌ها

استفاده از تجهیزات کم‌مصرف در هتل‌ها و مراکز اقامتی، سیستم‌های آبیاری هوشمند در باغ‌ها و پارک‌ها.

* سیستم‌های بازچرخانی آب: هتل‌ها و استخرها می‌توانند آب مصرفی را تصفیه و دوباره استفاده کنند.

* آبیاری هوشمند: باغ‌ها و پارک‌های گردشگری با سنسورهای رطوبت و سیستم‌های قطره‌ای، فقط در مواقع لازم آبیاری می‌شوند.

* ساختمان‌های سبز: طراحی هتل‌ها و مراکز اقامتی با مصالح و فناوری‌هایی که مصرف انرژی و آب را کاهش می‌دهند.

* تجهیزات کم‌مصرف: استفاده از شیرآلات و دوش‌های کم‌مصرف در مراکز اقامتی و تفریحی.

* مدیریت هوشمند منابع: استفاده از اینترنت اشیا (IoT) برای کنترل مصرف آب و انرژی در مراکز گردشگری.

* زیرساخت‌های جایگزین: ایجاد جاذبه‌های گردشگری فرهنگی و دیجیتال (مثل موزه‌های مجازی) که وابستگی کمتری به منابع طبیعی دارند.

جدول مقایسه‌ای نمونه‌های جهانی تنش کم‌آبی در گردشگری

کشور/منطقه	مشکل اصلی کم‌آبی	راهکارهای اجرا شده	تأثیر بر گردشگری
تانزانیا (زنگبار)	مصرف آب گردشگران ۱۵ برابر مردم محلی	اعمال محدودیت مصرف و اعتراض جوامع محلی	کاهش رضایت گردشگران و تنش اجتماعی
یونان (سیفناس)	بحران کامل آب در تابستان	استفاده از تانکرهای آب و سهمیه‌بندی	افت کیفیت خدمات و کاهش جذابیت مقصد
ایتالیا (سیسیل)	خشکسالی و کاهش منابع	سهمیه‌بندی آب در فصل گردشگری	فشار بر کشاورزی و کاهش خدمات گردشگری
قبرس	کمبود منابع طبیعی آب	سرمایه‌گذاری در شیرین‌سازی و کمک به هتل‌ها	حفظ بخشی از خدمات، ولی افزایش هزینه‌ها
عربستان سعودی	اقلیم خشک و وابستگی شدید	توسعه گسترده شیرین‌سازی آب دریا	تأمین نیاز گردشگران ولی هزینه‌های سنگین
اسپانیا (بخش ساحلی)	خشکسالی‌های فصلی و افزایش تقاضا	محدودیت مصرف در هتل‌ها	کاهش رضایت گردشگران و فشار بر کشاورزی محلی

نتیجه‌گیری

کم‌آبی تهدیدی جدی برای گردشگری پایدار است و می‌تواند آینده این صنعت را با چالش‌های بزرگی روبه‌رو کند. مدیریت علمی و پایدار منابع آب، سرمایه‌گذاری در فناوری‌های نوین و توسعه گردشگری جایگزین می‌تواند اثرات منفی آن را کاهش دهد. توجه به این موضوع نه تنها برای حفظ منابع طبیعی و فرهنگی ضروری است، بلکه برای تضمین آینده‌ای پایدار در صنعت گردشگری نیز اهمیت حیاتی دارد.

منابع

سازمان جهانی گردشگری (UNWTO) گزارش‌های مربوط به گردشگری پایدار.

برنامه توسعه ملل متحد (UNDP) مطالعات مربوط به مدیریت منابع آب.

مقالات علمی منتشر شده در مجلات محیط زیست و گردشگری پایدار.

مطالعات موردی درباره دریاچه ارومیه و زاینده‌رود در ایران.

ITC
مرکز تربیت مربی فنی و حرفه‌ای